

ДУШАН КОЈОВИЋ

ПРИНЦИПИ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ У МУЗЕЈИМА РЕВОЛУЦИЈЕ

Анализирајући музејске презентације, специјално презентације у музејима револуције, можемо да изведемо принципе за које сматрамо да су одређујући за овај тип музеја, а који су, такође, од одлучујућег значаја за друштвено признавање музеја револуције.

Приликом истраживања тих принципа морамо се, наравно, осврнути и на општа сазнања која се односе на музејску презентацију — онако како нам их данас доноси музеологија.

Али није реч само о том општем односу. Наш интерес је концентрисан на конкретан случај — на музеје револуције. Стога принципи које овде излажемо не морају бити примењиви у свим случајевима. Нас овдје интересује само рјешавање проблематике презентације у музејима револуције.

Ако уопштено вреднујемо садашње стање презентационих форми у музејима револуције и ако то сазнање конфронтирамо са општим стањем музејске презентације, тада (у складу са теоретским сазнањем музеологије) долазимо до спознаје да заиста пуно друштвено признање музеја револуције зависи од тога до које мјере, колико досљедно и у којој ширини се ту примјењују и намећу основни принципи који условљавају како специфичан карактер ових презентационих форми, тако и њихов квалитетни ниво.

Те основне принципе можемо овдје овако оцртати:

1. У музејима револуције треба градити поставке и изложбе на тематском принципу. То значи да је ту реч о поставкама историјског карактера, али та историичност не може се овдје схватити само са неког сасвим уског гледања на стварност, него, напротив, у читавом њеном тоталитету и сложености политичког, економског, социјалног и културног развоја.

Овај тематски принцип се, у случају ових музеја, усмјерава на појаву револуције, па моменат револуције је овдје, такође, одређујућа ознака конкретног садржаја ове тематике.

Појава револуције није, међутим, изолована појава, него је она у органској вези са општим развојем, па зато и не може да буде истргнута из тог развоја, иако је то веома специфична појава од битног значаја за развој.

Поставке овога карактера обухватају и она раздобља која су имала припремну улогу у односу на револуцију, а исто тако и раздобља која су управо посљедица те револуције. Важно је то да се увијек може у потпуности документовати ова историјска повезаност, Уколико није тако, поставка музеја превазилази своју специјалну усмјереност и улази прије у ниво општеисторијског музеја.

Поставке музеја револуције, ако треба да у потпуности одговарају профилу тога типа музеја, морају да доносе тематску презентацију социјалистичке револуције у њеним природним историјским друштвеним повезаностима.

Досљедно тој оријентацији, ову поставку морамо схватити као специјализовану историјску поставку. Управо по тој специјализацији ова се поставка разликује од других историјских поставки, односно изложби.

2. Пошто се ради о поставкама или музејским изложбама, које су повезане са социјалистичком револуцијом, оне су оријентисане према најновијој историји и савремености.

Стога се презентационе форме не могу градити на музејској активности стварања збирке у њеној традиционалној форми, него треба оваје прећи на нови приступ, квалитативно више.

Поставке и изложбе музеја револуције треба зато градити на темељу широке примјене принципа тзв. активне музејске документације.

Свако да то у исто вријеме захтјева, да се прошири досадашње схватање музејског предмета збирке и да се примјени диференцирани приступ са документационог гледишта.

Тиме се стварају предуслови за то да се у много ширем мјерилу омогући документационо обухватање текућих појава и то не у њиховој комплексности него са гледишта спознатих њихових битних страна.

Досљедним примјењивањем принципа активне музејске документације у односу на пасивну документацију, може се градити потребна широка документациона база, да би се свједочанствима допуниле праћене појаве.

3. Поставке музеја револуције не прате само показни циљ тј. не комуницирају само догађајну страну стварности, него настоје, да комуницирају њену суштину.

Презентационе форме музеја револуције не могу се зато градити на обичном, сасвим спољашњем познавању појава, него напротив на њиховој стварној, научној експликацији у односу на њихову документацију, тј. допуњавање свједочанствима.

Зато је потребно да се у музејима револуције, у њиховој презентацији досљедно примјењује принцип научне експликације. Само она може да обједини потребан ниво читаве комуникације и њен одговарајући друштвени домет. Било какво слабљење улоге овог принципа може да доведе до битног опадања квалитета презентационих форми, а евентуално и до озбиљних идејних посљедица.

Ако ове поставке треба да истинито приближавају историјске догађаје, онда се овом задатку мора приступити са највећом одговор-

ношћу и заиста на нивоу који одговара савременим научним сазнањима.

4. Изузетност револуционарне појаве захтјева и изузетно презентационо рјешење.

У случају музеја револуције није реч о обичној историјској поставци, него о поставци која представља изузетан историјски догађај далекосежног друштвеног домета.

Та изузетност и јединственост требало би, исто тако, да се пројигира у основне концепције презентационих форми музеја револуције. С друге стране, то не значи да ова концепција напушта музејска гледишта и да прелази у форме које имају други, а не музејски карактер, као што су на примјер споменици. Ако институција треба да испуњава мисију музеја, онда је нужно да остане на нивоу музејских средстава изражавања.

Та средства, међутим, у случају музеја револуције, треба до знатне мјере учинити посебним, али увијек у најужој повезаности са јединственошћу документације протекле револуције. Није реч, дакле, о кориштењу јединствених изложбених средстава или сасвим експерименталних форми, него примјени таквих средстава која управо, у максимално могућој мјери, потенцирају вриједности које револуција доноси друштву.

Будући да је реч о изузетној појави, и њено дјеловање на друштвену свијест је изузетно и, прије свега, дубоко зато јер погађа друштво у читавом његовом распону, било у позитивном или у негативном правцу.

Музејска концепција презентације ове тематике мора зато бити истовремено и адекватна управо оном домету и утицају који је револуција имала на друштвену свијест. Зато у њој мора да буде потребна мјера херојства, достојанства и пијетета.

У овом случају, дакле, није реч само о неангажованом констатовању и документовању, не само о мноштву комуницираних информација, него о посредовању и директном проживљавању квалитативне стране појаве.

У концепцији поставки музеја револуције мора се зато досљедно примјењивати принцип интеграције јединствености њене презентације.

5. Само рјешавање презентационих форми мора да полази, прије свега, од оригиналне документације и њене научне експликације, мора да буде потенцирано како умјетничком, тако и техничком страном.

Међутим, овдје треба досљедно водити принцип функционисања не примјене свих ових трију компонената.

Али за њихово примјењивање не може се прописивати једанпут дати однос. Тај се однос мора, код ове врсте поставки, рјешавати увијек од случаја до случаја.

Уколико музеј има на располагању заиста аутентичне документе који непосредно одражавају битне односе револуционарне појаве, потребно је да они чине главна средства презентације. Међутим, уколико би ови документи сачињавали једино средство изражавања, а у

њима би претезала само информативна страна — они не би били довољни да изразе читав обим вриједности ове појаве.

Слично је и са примјеном ликовне, односно умјетничке компоненте. Уколико умјетничка компонента постане органски дио оригиналне документације и доприноси да се она потенцира, прије свега у квалитативном погледу, она ће играти веома позитивну улогу. Уколико би, међутим, ова умјетничка компонента потискивала у позадину, или би директно требало да надомјести саму музејску документацију, наша би се, додуше, у истакнутој позицији, али би тиме поставка изгубила стварни музејски карактер и постала би више споменик.

Још је важније пропорционално кориштење техничких средстава. Уколико прекораче потребну мјеру, она могу да потисну функционалност како експоната, тако и ликовних дјела.

Пропорције у којима треба примијенити научну, умјетничку и техничку компоненту у поставкама и изложбама музеја револуције — не произлазе из неких вањских позиција, него се непосредно вежу за карактер теме. Тиме се исто тако изражава извјесна специфичност презентације у музејима револуције.

6. Музејске поставке и музејске изложбе морамо конципирати у оквиру цјелокупног културно-васпитног дјеловања музеја на друштвену свијест.

Музејска поставка није нека самостална појава, него је она средство дјеловања музеја. Слично томе је и музејска изложба. Форме презентације морамо зато схватити са гледишта читаве структуре музеја.

Музејске презентационе форме имају карактер медија и зато су оне и средство комуникације. Али, да бисмо могли у потпуности искористити ову њихову функцију комуникације, није довољно само да их примјењујемо. Музејске форме презентације треба истовремено и учлањивати у ширу структуру културно-васпитног дјеловања музеја.

То, дакле, значи да морамо примјењивати принцип система у комуникационом дјеловању музеја револуције.

Поједине компоненте комуникације могу самостално достићи и изразито квалитативан ниво. Уколико, међутим, остану у изолацији, њихова друштвена ефикасност неће се повећати. У случају да успијемо овдје примјенити ове комуникационе компоненте системски, ствара се претпоставка за то да, како комуникација као цјелина, тако и поједине њене компоненте — битно повећају обим и домет свога дјеловања. А то и јесте циљ који желимо да достигнемо посредством музеја револуције. У томе лежи њихов значај како са политичког и социјалног, тако и са културног гледишта.

Ако нам успије да досједно примјењујемо горе окарактерисане принципе и да у њиховом духу развијемо властиту презентациону, односно културно-васпитну дјелатност музеја револуције, онда ћемо у томе имати не само гаранцију за функционално кориштење ових институција у нашем социјалистичком друштву, него и гаранцију за њихово даље постојање.

Литература:

1. И. ЧЕЈВАН, *Нека искуства из рада на новој поставци Војног музеја ЈНА*, Музеји 16—17, Београд 1963.
2. Д. ОТАШЕВИЋ, *Идеје стварања експозиције историјских музеја*, Зборник радова 5—6, Музеј револуције БиХ, Меморијални музеји и национални паркови Босне и Херцеговине, Сарајево, 1981.
3. А. РАДОЈЕВИЋ, *Архитектонско-музеолошки проблеми и улога архитектуре при пројектовању и архитектонско-ликовној обради музејске поставке*, Зборник Историјског музеја Србије 13—14, Београд, 1974.
4. С. ШАКОТА, *Проблеми, методологија рада на тематско-експозиционим плановима*, Зборник Историјског музеја Србије 13—14, Београд, 1974.
5. J. BENEŠ, *Problemy muzejni prezentace* (Музеум Братислава,) 1974.
6. Z. Z. STRANSKY, *Презентација најновије историје у чехословачким музејима*, Зборник радова, Музеј револуције БиХ, Сарајево, 1975; 7. *Научное проектирование экспозиции по истории советского общества*, Москва, 1981.;
7. J. BENEŠ, *Muzejní prezentace*, Praha, 1981.

PRINCIPLES OF PRESENTATION IN THE MUSEUMS OF REVOLUTION

If the actual condition of the presentation forms in the museums of revolution is valorized in a generalized way and if it is confronted with the general condition of the museum presentation, then, in conformity with the theoretical acquirements of museology, one takes the cognizance of the fact that a really full social recognition of the museums of revolution depends on the extent to which, the consistency with which and the range within which are applied and imposed the fundamental principles which condition both the specific character of these presentation forms and their qualitative level. The author formulated principles which he considers to be determining for this type of museum. The first principle is: the elaboration of presentations and exhibitions on the thematic principle and then follow the principles: consequent carrying out of the active museum documentation; scientific explications; uniqueness of the phenomenon and of its presentation; principle of functional application of original documentation and its necessary explication emphasized by the artistic and technical aspects.